

Svendborg marts 2019.

Besigtigelse af Særslev kirkegård d. 5. marts 2019.

Deltagere i besigtigelse, kontaktperson Tine Høgsted, menighedsrådsformand Hanne Kjemtrup, sognepræst Gunvor Sandved, menighedsrådsmedlem Connie Bang og Tommy Christensen.

På grund af vejrlig startede vi med en kop kaffe og et møde om pastoratets oprindelse og sammensætning. Et forholdsvis nyt pastorat sammensat af de 3 sogne Særslev – Ejlbj og Melby, samarbejdet har nu fungeret i 8 år. Små sogne med 1150 medlemmer i Særslev, 100 medlemmer i Ejlbj og 200 medlemmer i Melby.

Pastoratets kirkegårde beskæftiger 2 medarbejdere, en ledende graver og en gravermedhjælper så der skal løbes lidt stærkt. Her i marts 2019 var der en person tilknyttet i et tidsbegrænset praktikforløb.

Konklusionen må være at man med den omtalte faste bemanning vanskeligt kan passe 3 kirkegårde med et ønskeligt plejeniveau. Også selv om de 2 af kirkegårdene er ganske små med få aktiviteter. Man har ikke på Ejlbj og Melby kirkegårde formået at opretholde et plejeniveau som bare tilnærmelsesvis er på højde med niveauet på Særslev kirkegård. Det kræver en disciplineret og målrettet indsats at ændre på dette og den ledende graver bør have flere medhjælpertimer stillet til rådighed. Da der på alle tre kirkegårde forestår et større arbejde med at minimere arbejdsbyrden ved simpelthen at fjerne alle overflødige arbejdsopgaver i form af hjemfaldne gravsteder og de deraf mange meter hække som kræver klipning, osv. må man nødvendigvis have ekstra resurser til rådighed i denne omlægningsfase. En aftale med en omhyggelig maskinmand, lille entreprenør vil være guld værd i den nuværende situation, for rydnings, påfyldnings, planerings- og græssåningsarbejder. En kirkegård af gangen, eller hvis det ikke er muligt rent økonomisk, en afdeling af gangen, stille og roligt i forhold til udviklingsplanen. Efter rydning og planering tilsås arealet med græs og dermed minimeres vedligeholdelsesarbejdet og derved får man den fornødne ro til at følge en nøje gennemtænkt og planlagt kirkegårdsudvikling. Med 2 medarbejdere i vintermånederne, kan der arbejdes med anlægsarbejde og disse omlægningsopgaver, især med de milde vintre vi oplever nu til dags. Mange småjusteringer kan klares med håndværktøj og det for hånden værende når blot man har en plan.

Altså skal der på de tre kirkegårde ske en gradvis forgrønning, måske startende på de to små kirkegårde. Grønne kirkegårde med fritliggende gravsteder i græs placeret så man får et spændende, varieret og harmonisk parkanlæg som opfylder kravene til en fredfyldt og velfungerende gravplads. Det enkelte gravsted eller gravstedsafsnit skal være optimalt velplejet med den gartneriske indsats dette fordrer, men 75 % af kirkegårdsarealet vil i fremtiden kunne holdes smukt og velplejet ved hjælp af gode maskiner og en gennemtænkt plejeplan. Man skal tænke taktisk og gøre det så nemt for sig selv som muligt uden at gå på kompromis med kvalitet og faglighed. Hvor får vi hurtigst et målbart resultat hvis vi sætter ind og hvor er det mest oplagt at bruge de for hånden værende resurser?

Pas på at give alle tre kirkegårde den opmærksomhed som de fortjener, de tre kirkegårde er hver især utroligt vigtige for det enkelte sogn og folk som bor der.

Særslev kirke og kirkegård ligger ikke ubemærket hen, nej det er noget man får øje på når man kører igennem byen. Den store og højtbeliggende kirkebygning knejser stolt oppe bag diger og kirkegårdsmur og jeg tænker at mange får lyst til at kigge nærmere.

Jeg blev glad da jeg kom ind på Særslev kirkegård og kunne straks se at den blev plejet og passet af fagligt dygtige gravere og grønne folk. Så det må jo være resurser eller og fordeling af samme som får de to små kirkegårde jeg først besøgte, Ejlbj og Melby til at fremstå lidt forsømte og pjevsede. Sommeren 2018 og det faktum at der på de to små kirkegårde er brugt buksbom som hækmaterialer har også stor indflydelse på hvordan kirkegårdene fremstår her og nu.

På Særslev kirkegård er der som på de to andre kirkegårde mange hjemfaldne gravsteder som ligger tomme og ubrugte hen. Der bliver skuffet meget tomt gravstedsareal og klippet mange meter unødvendig

gravstedshæk på Særslev kirkegård men hold da op for et klippearbejde, man skal lede længe efter mere præcist og smukt klippede gravstedshække. Men som på de to andre kirkegårde bør man minimere antallet af tomme gravsteder og starte en forgrønning af kirkegårdsarealet, men fortsæt endelig det smukke klippearbejde. Thuja som hækmaterialer er åbenbart den rette plante her og måske den kunne bruges på de to små kirkegårde i stedet for buksbom som er en plante der er mere sart og netop i disse år truet af svampesygdommen "buksbom kvistdød". Men som anført i de to foregående rapporter er også taks et udmærket plantevalg til hække.

Det lille urneanlæg i den sydøstlige ende af kirkegården hvor man har fællesplæne både anonymt og med plade er nær ved at være fuldbelagt. Her er også et par striber af traditionelle urnegravsteder. Den type gravsteder vil der blive plads til andre steder på kirkegårdsarealet når man får overblik efter rydning af de hjemfaldne kistegravsteder. Fællesplæne med plade for kistenedsættelse er et ønske og en gravstedsform man ikke for nuværende kan tilbyde på Særslev kirkegård, det bør der tages højde for i den nye udviklingsplan. Traditionelle urnegravsteder i en pæn størrelse kan etableres over alt på kirkegårdsarealet fritliggende eller små grupper på den grønne kirkegård, og ikke nødvendigvis på rad og række som hidtil. Når man får overblik over hvor meget areal man har til rådighed efter at man har fjernet det overflødige, skal man i gang med kalkerpapir og kirkegårdskort og indtegne de nye elementer og gravsteder i forhold til det eksisterende. De traditionelle kistegravsteder vil også i højere grad blive fritliggende som smukke velplejede grønne øer på den fremtidige grønne kirkegård. Gravstedsroderne vil gradvist blive udfaset og gravstedsarealet mere praktisk anvendeligt når der opstår huller i de smalle gangsystemer, lidt mere plads til maskiner og en bedre logistik.

Arealet nord for kirken er allerede for en stor del udlagt i græs og denne udvikling vil gradvist og automatisk brede sig til hele kirkegården. Man har på Særslev kirkegård været dygtige til at bevare gravstedsbeplantning som har værdi for helheden, hvilket bevirker at man har mange stedsegrønne træer som giver kirkegården lidt højde og smuk frodighed. Man har plantet få tjørn langs yderste perlestensgang og dige mod nord og denne størrelse af løvfældende træer må gerne trækkes ind på kirkegårdsarealet, solitære og karaktergivende træer strøet med let hånd. Udover tjørn er paradisæble, magnolie og Røn i forskellige sorter gode til dette formål, lige som en kirsebærkornel eller en kuglehorn med den rette placering kan være en øjenåbner.

Kirken ligger frit med en bred og praktisk perlestensgang/areal rundt, hvilket giver adgang til vedligeholdelse af bygning, dog er det brudt af et par spændende bevarede præstegrave på begge sider af kapel, et par detaljer der bør kæles for.

Man vil helst ikke have bænke og siddepladser op ad kirkebygning men derimod bænkepladser strategisk placeret på hele kirkegårdsarealet og det er jo rigtig god service for pårørende og besøgende.

Det store lapidarium nordvest for kirke lidt ustruktureret, men charmerende. Man bør nok minimere antallet af bevarede gravminder hvis muligt, og måske placere dem i mindre grupper fordelt over hele kirkegårdsarealet spændende underbeplantet med f.eks. forskellige græsser, fritliggende små grupper som kan beskues hele vejen rundt, måske også et godt sted for en bänk. De bevarede gravsten i beplantningen op af kirkegårdsmuren bør flyttes og beplantningen fjernes hvilket nok vil bekomme den meget gamle kirkegårdsmur vel og vil gøre vedligeholdelsen af denne noget lettere.

Man ytrede ønske om en flagstang/plads placeret i forlængelse af det nuværende lapidarium, en høj flagstang hvis den skal syne af noget ved siden af den store kirke. En sådan placering vil gøre flaget synligt for alt og alle.

De store træer langs kirkegårdsmuren mod syd skal løbende tjekkes og renses for døde grene og vanris. De store gamle træer danner en smuk ramme til kirkegård og er samtidig er særdeles charmerende overgang til præstegårdshaven og den meget smukke og gamle præstegård.

Husk at arbejde med blomsterløg, gerne de mere naturligt groende, der er så mange fine

placeringsmuligheder på en varieret kirkegård som Særslev.

Forgrønnelsen af kirkegården skal ikke nødvendigvis udelukkende foregå ved at så græs, beplantninger skaber variation på store græsflader ligesom det fritliggende kistegravsted gør det. Beplantning af forskellig art kan være stedsegrønne og løvfældende busketter, lave og bunddækkende men også karaktergivende planter som Rododendron og kirselaurbær og falsk Jasmin er gode som højere busket plantet i større eller mindre grupper. Sidst men ikke mindst er der rigtig mange gode og anvendelige stauder som kan gøre en forskel. Den grønne kirkegård skal være en smuk og fredfyldt oplevelse samtidig med den appellerer til botanisk og historisk interesserede.

Husk værdien af en gennemdrøftet og grundigt beskrevet kirkegårdsudviklingsplan og kirkegårdsvedtægt, det er helt uundværlige redskaber i det daglige arbejde.

God arbejdslyst,

Tommy Christensen